

Ominaisuudennimien lyhentymisen on eräissä tapauksissa eriyttänyt rinnakkaisasujen merkityksiä. Tämä näyttää aiheuttavan kielenkäyttäjille päänvaivaa. Hiljattain poimin työvoimaministeriön tiedotuslehdestä seuraavan esimerkin: »S o p i v a i s u u t t a harkittaessa on ratkaisevana pidettävä virkaan kuuluvien tehtävien laatua.» Nykysuomen sanakirjakin jättää tässä kohden kirjoittajan epävarmaksi: *sopiva*-artikkelissa on kyllä esimerkki »Teoksen sopivuus oppikirjaksi on kyseenalainen», mutta hakusanan *sopivaisuus* ensimmäisenä merkityksenä on 'sopivuus, soveltuvuus' ja esimerkkivirkkeessä puhutaan mm. »hakijan sopivaisuudesta». Vasta toisena merkityksenä on 'säädyllyisyys'. Kehitys on rientänyt tässäkin kohden hyvän perusleksikkomme ohi. Nykyisen kielitajun mukaan puhe »hakijan sopivaisuudesta» tuntuu häitällisen kaksisymmärteiseltä: tarkoitetaanko hakijan soveltuvuutta vai hyväntapaisuutta. Johdoksen kantana oleva adjektiivinen *sopivainen* on jo NS:aan merkitty vanhentuneeksi. Ominaisuudennimi *sopivaisuus* on kuitenkin merkityksessä 'säädyllyisyys, hyvien tapojen mukaisuus' elävää kieltä.

Ominaisuudennimi *vajavuus* on esimerkiksi lääketieteessä yleinen ilmaus (*sydämen toiminnan vajavuus*), mutta sillä ei voi korvata *vajavaisuutta* NS:n esimerkissä »Tässä vajavaisuuksien maailmassa». Silti adjektiivisia *vajavainen* käytetään vielä yhteyksissä, joissa vastaavana ominaisuudennimenä on jo yksinomaisesti *vajavuus*: »vajavaisen lihastoiminnan elvyttäminen» (NS) mutta »lihastoiminnan vajavuus». Ikolon Nykysuomen käsikirjan mukaan *tottelevaisuus* olisi yksinomainen, mutta kaukana ei ole mahdollisuus, että puhutaisiin »tekokuun ohjauslaitteiston tottelevuudesta» mieluummin kuin »tottelevaisuudesta». Useimmissa tapauksissa ratkaisun voi tehdä kantana olevan adjektiivin perusteella kuten Ikola esittää (mts. 102): *vaativuus* on johdettu partisiipista *vaativa* (esim. »vaativa tehtävä», »tehtä-

vän vaativuus»), *vaativaisuus* taas sanasta *vaativainen* (»tinkimättömän vaativainen esimies», »esimiehen vaativaisuus»). Kuitenkin näkee jo melko usein myös *varovaisuuden* lyhentyneen *varovuudeksi*, vaikka esimerkiksi Ikolan käsikirja suosittaa yksinomaan *varovaisuutta* (s. 102). Lyhyempää muotoa ei liene syytä tässäkin torjua, onhan rinnalla yleinen adverbi *varovasti*, jossa partisiippi *varova* esiintyy. Merkityksessä 'sääteliäisyys' käytetään tietenkin edelleen muotoa *säästäväisyys*, mutta tätäkään ei voi yksinomaistaa: uuden, aikaisempaa nopeamman työtyöväen *säästävyys* voidaan mitata kellolla, ja esimerkiksi raajaa amputoitaessa on tärkeää *säästävyys*, ts. se että katkaistaan mahdollisimman lyhyt osa.

Ominaisuudennimien rinnakkaisasujen merkityserojen hallinta tuottaa lähivuosina enenevästi vaikeuksia. Tämän takia on tekeillä olevaan Perussanakirjaan päätetty ottaa ominaisuudennimien rinnakkaisasut omina hakusanoinaan. Silti voi käydä niin, että näistä lähekkäisistä johdoksista syntyy uusi pysyväisotkos samaan tapaan kuin sanoista *palvelu* ja *palvelus*, *toiminta* ja *toiminto* jne. Kieli elää.

E. K.